

tins, conserva un valor més viu, apellatiu o pre-toponímic: Bast.-Bass. donen moltes cites de *castellare* des de 986; i amb l'expressada síncope, *Castlar* > *Catllar* (freqüentíssim en la Top., junt amb els derivats *Catllaràs*, *Catllari*, un i altre a l'Alt Berguedà). *Casteller*: avui principalment 'els xiquets de Valls, que fan castells'; també 'el guardià del castell': a Montbui de Caldes, on ja només queda una paret de l'antic castell al cim de la muntanya, hi resta, però, la vella església, i el *casteller*, que guarda les claus del santuari, viu a baix a Caldes (1956). Benasc *castellera* «la arista que formen las dos o más vertientes de un tejado», «la *castellera* de la illesia no ye dreta» (Ferraz, 39). Cardós *castelló* 'cada un dels petits munts de pedres disposats formant línia de dalt a baix de la muntanya, marcant un límit pastoral': *kasteljons* 'vedruna'; almenys quant al topònim és evidentment falsa la base *CASTELLONE indicada per *AlcM*, és ben sabut que es tracta de CASTELLIO, -ONE (cf. cast. *Castejón*) (Tavascan i Esterrí de C., 1934). *Castellada*. *Castellatge* [1346]. *Castellet*. *Castellot*. *Castellina* [1669, DBal.].

Encastellar 'guarnir de fortificació [«les tarides eren totes *encastellades*», Muntaner, § 275; «cor empedreit --- en ma volva de pols *encastellat*», Verdager i escr. Renaix.]; *encastellament*; *encastellonat*; *desencastellar* 'desallotjar o arrencar (algú) d'una posició moral o material': JRuyra i ja: «saltà a la palestra y ho féu ab aquell to de mofeta que usava quan volia *desencastellar-lo* d'alguna de ses rebequerics», MVayreda (*Sang Nova* III, vi, 233).

Castellitx no conté cap «sufix *-itx*, *-ICIUM*» (*AlcM*): simplement l'ablatiu-locatiu CASTELLIS 'en els castells, castellets', com tots aqueixos noms mossàrabs balears en *-itx*.

CPT.: Que *Castellfolli* contingui FRACTUM com *Castellfreit* (situat en un altre lloc) o FLORITUM són purs disbarats incontrolats que meravellaria de trobar en *AlcM* si no fos pel vergonyós menyspreu per la fonètica que ostentaren tant filòlegs nostres del temps de Griera: la roca basàltica o fullosa dels tres pobles de Castellfolli, les roques de la vall i granja de *Castellfolli* en el Bosc de Poblet, i l'inextricable fullam d'algues submarines del famós Bau de Castellfolli en el rocam fronterer entre Portbou i Cervera de la Marenda, mostren palpablement l'etimologia CASTELLUM FOLIETI 'castell del fullatge', collectiu en genitiu, amb la regular metafoia. *Castellviny* no és una impossible «contracció» de *castell*+*Enviny* sinó el genitiu CASTELLUM VICINIAE, format amb el ll. *vicinia* 'veïnat, rodalia', perquè *Castellviny* era l'antic castell que dominava la rodalia de Sort i d'Enviny, aquest anomenat *In Vicinio* en l'Acte de la Seu de 839; més aviat és l'apòcope de la -A en aquest la que causa alguna dificultat, soluble tanmateix (potser per contagi de la terminació de *Castellviny* que domina el poble rostos amunt, i que el governava a l'Edat Mitjana, potser perquè s'usà VICINIAE en cas locatiu —com *manere Romae* p. ex.— i solament més tard s'hi aglutinà *En-* a la manera andorrana i pirinenca, com exemplifiquen

Encamp, *Envalira*, *Ensiya*, *Enrens*, *Engorgs*, etc.).

CASTIGAR, del ll. CASTIGARE 'amonestar, esmenar', rebut i heretat per via mig erudita i mig popular; més tard, des de la idea d'esmenar, corregir' va arribar a significar 'punir'. □ 1.ª doc.: S. XIII.

Ja sovint en Llull i en les cròniques de Desclot i de Jaume I. Té llavors més sovint el sentit llatí de 'amonestar', com en *Blanquerna* (NCL II, 84.25): «si dos freres o més seran ensemps e la un d'els se portarà oltre cuydadament contra altre frare, no-l deu diffamar ni al poble ni al prior, mes primerament lo *castic* per si meteys ---» en unes ordenances de templers del S. XIII (Miret i S., *TemplH*, p. 544); «com los barons del emperador vaheren que lur senyor stava ab tanta dolor e treball de la sua muller --- presenten de consell que anassen a l'emperador, cortesament *castigar-lo* del gran treball que per la sua dona s'avia pres en si mateix ---», *Filla de Costantí* (NCL XLVIII, 64); ex. de J. Bonsenyor en Careta (*Barbr.*, s. v. *neccadat*). Però ja en llatí podia tenir també el matís d'esmenar' (sovint aplicat a la redacció o a l'estil, al treball de llima en els versos), i en aplicar-se aquest a la conducta humana, això esdevingué freqüent sobretot en expressions on valia per esmenar o corregir a si mateix, construint-ho reflexivament: «lo prior era luxuriós: esdevench-se que lo prior *se castigà*, e fo hom just e de santa vida», Llull (*Merav*. NCL IV, 56); «si nengú torna entràs, o-s levarà del loc on serà posat, o no-y irà axí com deurà, que sia per lo cap --- *castigat* en guisa que-ls altres ne prenguen eximpli» (o ací ja 'punir?'), text de c. 1309, potser també de Llull (Finke, *Acta Ar.* III, 216); «con veeren les gents / de Judes los captenimens, / que per res no-s vol *castigar*, / que l'autr' infant no fes plorar, / digueren ---», fi S. XIII, *Llegendes* bíbliques de Sevilla (v. 124). En fi ja des de les albes del S. XIV es troba clarament amb el sentit de 'punir', fàcilment resultant de l'anterior: «no porems, clucats huylls, passar que no *castiguem* per deguda crueltat los donadors d'aytals sentències» en uns preceptes disciplinaris de cap a l'any 1300 (Miret, *TemplH*, p. 341); o en la *Questa* del mallorquí Reixac, 162.1.

DERIV.: *Castigació* [S. XIV]. *Castigador* [Llull]. *Castigament* [Jaume I, Llull]. *Càstig* ja en Llull i sovint des del S. XIV, però en l'Edat Mitjana sembla haver estat general l'accentuació *castic*, com proven unànimement les rimes en R. Llull, en Jaume Roig, en el *Canç. Satíric valencià* (*Coll. de les Dames* i de *Viudes e Donzelles*), i en Turmeda amb el significat etimològic: «dels grans poetes les faules / retorna a bons *castics*: / grans hòmens, pobres e rics, / tots menjaren a les taules» (*Div. Mall.*, 118), i un dels «Bons Amonestaments» del polígraf mallorquí diu precisament «vulles pendre bon *castic*: / no faces brega ab hom ric / si tu est pobre e menic: / lo plet perdries!» (153); d'altra banda el mot apareix ja en l'Edat Mitjana amb el significat de 'punió': «Déu no permetrà que tan leig crim --- reste en lo món imponent, perquè a vós sia *castich* e als altres exemple»,